

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

תוכן

- א. קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל ... ממגע ומשא מי מעטינהו קרא 1.....
- ב. גזירה ביאה ראשונה אמו ביאה שניה.....2
- ג. לא ישא אילונית אלא א"כ יש לו אשה ובנים.....3
- ד. אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות.....3
- ה. קטן וקטנה ... יפה אמרת שאין חולצין.....4
- ו. לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים ... זכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה בראם.....5
- ז. אסור לעמוד בלא אשה שנאמר לא טוב היות האדם לבדו.....8
- ח. אין לו בנים נושא אשה בת בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים ... למכור ספר תורה בשביל בנים.....11

דף סא.

א. קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל ... ממגע ומשא מי מעטינהו קרא

קברי גוים¹ ומתי גוים למרות שמטמאים במגע ובמשא², יש אומרים שמן התורה אין מטמאין באהל דכתיב (במדבר יט פסוק יד) אָדָם פִּי יָמוֹת פְּאֵהָל וְגו', ודרשו אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם דכתיב (יהזקאל לד פסוק לא) וְאֶתֵּן עֲאֵנִי עֲאֵן מְרֻעֵיתִי אָדָם אֶתֶם, ויש חולקין, לפיכך נכון לכהן ליזהר מלילך עליהם³.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד שעב ב

² באה"ג שם ה מהמור בשם הרא"ש, ש"ך שם ד מהב"י

³ ועיין בדגמ"ר שם שבתחילה רצה להתיר לכהן להאחיל כיון שלדעת הראב"ד בפרק ה' מניירות הלכה י"ז היכא שכבר טמא שוב אינו מוזהר על הטומאה, אם כן כהנים בזמן הזה אין מוזהרין על הטומאה. ואף דלא קיימא לן כראב"ד מכל מקום במת גוי איכא ספק ספיקא, שמא קיימא לן כראב"ד, ואם תמצי לומר דלא כראב"ד מכל מקום שמא גוי אינו מטמא באוהל. והמשנה למלך בפרק ג' מאבל [סוף הלכה א] דחה ספק ספיקא זה לענין טומאת מגע, שבזה בשני צדדים הוא נגד רוב הפוסקים, אבל בטומאת אוהל אפשר דסמכינן אספק ספיקא זו. ובפרט שלדעת הלחם משנה בפרק ה' מניירות [הלכה מו] גם רש"י [נזיר מב, ב ד"ה טומאה וביאה] סבירא ליה כהראב"ד. וכתב "לכן נראה לענ"ד דמי שרוצה לסמוך בזה להקל אין מוחין בידו" אך אחר כך חזר בו וז"ל "נמשכתי אחר דברי המשנה למלך הנ"ל ... אבל עכשיו נתתי אל לבי שאולי לא אמרה הראב"ד אלא לענין חיוב מלקות, אבל לענין איסור אולי אפילו איסור תורה מודה. ויש בשיטות הללו כמה עקולי

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

אבל קברי של מומרים מטמאין ממש כשל ישראל, דאע"פ שחטא ישראל הוא. וכן הקראים⁴.

ב. גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה

כבר התבאר לעיל דף כ: שאם היתה היבמה⁵ אסורה על יבמה איסור לאו או איסור עשה, או שהיתה שנייה הרי זו חולצת ולא מתיבמת, ואף על גב שמן התורה היתה מותרת להתייבם⁶ שהרי היבום הוא מצות עשה, וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה יבא עשה וידחה את לא תעשה, אבל חכמים גזרו⁷ שלא יתייבמו שמא יבא עליה פעם שנייה, שאין מצות עשה אלא ביאה ראשונה בלבד⁸, וגזרו ביאה ראשונה משום ביאה שנייה⁹, לכך אינה מתייבמת¹⁰, אבל מ"מ צריכה חליצה שהרי היא זקוקה לו מן התורה לביאה ראשונה.

ו"א¹¹ שאין חליצתה פוטרת צרתה משום דזיקתה היא זיקה קלושה כיון שהיא אסורה ליבם, וזיקת צרתה היא זיקה גמורה, ואין חליצת זיקה קלושה מפקיעה זיקה גמורה, וי"א¹² שחליצתה פוטרת אף צרתה.

צרתה או חולצת או מתייבמת, וחליצת צרתה פוטרת אותה דהויא חליצה מעולה.

ופשורי וגם הסוגיות סתרי אהדדי, ויש בזה דברים עמוקים לא יכילם הגליון, לכן הדרנא בי מלהתיר לכהן לילך על קברי עובדי כוכבים, אבל ככהן ערום יש להקל לפי שיש בלאו הכי לסמוך על שטת התוספות במסכת ברכות דף כ' ע"א [ד"ה שב] כאשר ביארתי בנודע ביהודה [מהדורא קמא] חלק או"ח סימן ל"ה דף י"ט ע"א".
4 בית הלל שם

5 רמב"ם הלכות יבום וחליצה פרק ו הלכה י, שו"ע ולבוש אבהע"ז קעד א.

6 ונדרחה שם תירוץ של רבא דאמר דלא דחי' עשה את ל"ת מאחר דיכול לקיים שניהם העשה ואת ל"ת וליתן חליצה ונדרחה שם מטעם דקיי"ל חליצה במקום יבום לאו מצוה היא

7 אולם עי' שו"ת הרשב"א ה"ד סי' רפ, שמי' שאין חייבי לאוין מתייבמות מה"ת לפי שאפשר בחליצה, ועי' מש"כ בשו"ת מגיד מראשית (אלפנדרוי) סי' ה (דף לה ע"א) וחקרי לב יו"ד הל' שבועות סי' פה וקוה"ע סי' יד אות ד בדעתו. ועי' ראב"ן יבמות (עהרענרייך דף רלט), שחייבי לאוין אינן מתייבמות מה"ת, והביא הלימוד מ"יבמות", ושוב כ' שמה"ת עשה דוחה ל"ת, ולכן אם בא עליה קנאה, עי' להלן, וצ"ב.

8 וכתבו תוס' לאו דוקא אלא אפילו גמר הביאה נמי אסור כי היבמה נקנית בתחלת הביאה וכתבו תוס' שם מדביאה הראשונה מותרת ביבם אפילו מן הארוסין אף על גב דקיי"ל אין אשה מתעבר' מביאה ראשונה ש"מ דלא בעינן שתהי' ראוי' להקמת שם אלא כשהם ראויים להקמת שם לאפוקי איילונית וסרים, מכאן נראה ה"ה אם רוצה רק לבעול פ"א ולגרש אותה מיד ג"כ מותר. ב"ש שם א

9 עיין ברמב"ם שזה טעם לאיסור אף בשניות, עיין ביאור הגר"א שם א שטעם זה אף לחייבי עשה.

10 וכתבו אחרונים (עיין שו"ת רחש לבב סי' יז; מנחת פתים אהע"ז סי' קעד ס"א) שטעם זה אף במקום שאין היבמה יכולה לחלוץ, כגון שהיא אילמת וכיוצא, אם היא מחייבי לאוין אסורה להתייבם, אף על פי שתתענג לעולם. אולם אם אינה אסורה בביאה שניה אתי עשה ודחי לא תעשה. עיין חקרי לב יו"ד הל' שבועות סי' פה (דף פא ע"ב) ולהכי בנשבע שלא ליבם, מייבם או חולץ.

11 הוא דעת הרמב"ם וכן פסק כאן בשו"ע

12 דעת הראשונים מוהא ברמ"א קע ה ועיין ביאור הגר"א כאן ושם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

ג. לא ישא אילונית אלא א"כ יש לו אשה ובנים

להלן עמוד ב יבואר שהייב¹³ כל אדם לישא אשה, כדי לפרות ולרבות, לפיכך אסור¹⁴ לישא עקרה או זקנה או איילונית שאינם ראויים ללדת אם לא קיים עדיין מצות פריה ורביה¹⁵. ואם נשא¹⁶ מעיקר הדין כופין אותו לגרשה ולישא אחרת היכולה ללדת¹⁷. אולם בזמן הזה נהגו שלא לכופף על מי שלא קיים פריה ורביה ובא לישא אשה שאינה בת בנים, כגון עקרה וזקנה או קטנה, משום שחושק בה או משום ממוץ שלה, אעפ"י שמדינא היה למחות בו, לא נהגו מכמה דורות לדרקק בענין הזיווגים¹⁸.

ד. אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות

כבר נתבאר שזונה¹⁹ האסורה לכהן אינה אלא, כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה²⁰ לאדם שהיא אסורה לינשא לו איסור השוה לכל²¹.

לפיכך הנבעלת לאחד מאיסורי לאוין²² השוין בכל ואינה מיוחדת בכהנים או מאיסורי עשה²³, ואין צריך לומר למי שהיא אסורה לו משום ערוה, או לעובד כוכבים ועבד, הואיל והיא אסורה לינשא לו הרי זו זונה. וכן יבמה

¹³ שו"ע אהע"ז סי' א' סעי' א'

¹⁴ רמב"ם אישות פט"ו ה"ז

¹⁵ ועיין שו"ת התם סופר ח"ו סי' מו שכתב שם שאפי' אם כבר נתקשר בקשרי שידוכין אם אחת שאינה ראויה לילד אם עדיין לא קיים פריה ורביה חייב לבטל את השידוך ולישא אשה הראויה לילד

¹⁶ רמ"א שם ג

¹⁷ עיי"ש בביאור הגר"א ט

¹⁸ כתב בר"י דכ"כ מהרש"ל ביש"ש פ' הבע"י סימן מ' אבל בס' קרית מלך רב בביאורו פט"ו דאישות כתב דכל ב"ד שאינו כופה ע"ז לאו שפיר עכיד ואין להשגיח במנהג. פ"ת שם ה

¹⁹ שו"ע אבהע"ז סי' ו' סעי' ח

²⁰ עיין בספר האלף לך שלמה סי' לה שנסתפק ברה"ץ איש הפסול לה באמבטי ואח"כ רחצה שם אשה ונתעברה אם נפסלה לכהונה דכיון שאינה ביאה עיין חגיגה יד אינו פוסל גם בפסולי כהונה ועיי"ש

²¹ עיין תוי"ט יבמות פ"ו מ"ה וז"ל "כתב הר"ב כגון חייבי לאוין או חייבי עשה. פירוש חייבי עשה ג' הן מצרי ואדומי ראשון ושני דאיתין מכלל עשה. דדור שלישי יבא. וכן בעולה לכ"ג אתיא מכלל עשה דבבתוליה יקח ולא הבא מכלל עשה עשה אבל הרמב"ם בפיי"ח מה' א"ב ביאר שאין חייבי לאוין ועשה עושין זונה אלא השוים בכל" וכן בחינוך שם "לאפוקי אלמנה שנבעלה לכהן גדול או גרושה לכהן הדיוט, שאין איסור זה שוה בכל אדם ואינה נעשית זונה בכך"

²² "מכאן אמרו עכו"ם או נתין או ממזר או גר עמוני ומואבי או פצוע דכא וכרות שפכה" (רמב"ם שם ה"ג) וכן עיין בשו"ת הרשב"א ח"א אלף רא שאפי' נבעלה לפצוע דכא וכרות שפכה נעשית זונה ונפסלה לתרומה

²³ "מצרי ואדומי ראשון ושני" (שם ברמב"ם)

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

שבא עליה זר, עשאה זונה אבל הנבעלת לישראל משומד מותרת לכהונה²⁴.
וי"א שאין זונה אלא הנבעלת לעכו"ם או עבד או חייבי כריתות אבל²⁵ הבא
על חייבי עשה או על חייבי לאוין, אפילו חייבי לאוין דשאר, אינו לוקה
משום זונה, חוץ מהבא על היבמה שלוקה אמנם איסור יש בכלם.

וי"א²⁶ שבכלל זה בת כהן או ישראל שנבעלה לחלל עשאה זונה. וי"א²⁷ שאע"ג שפוסלה להנשא
לכהן או מלאכול בתרומה אם היתה בת כהן מ"מ לא נעשה זונה בביאה זו.

כהן שנשא אילונית²⁸ לא נעשתה זונה בביאתו. ויש מחמירים²⁹

דף סא:

ה. קטן וקטנה ... יפה אמרת שאין חולצין

²⁴ שו"ת חתם סופר סי' צג ועיין אבני מילואים סי' ז ס"ק יג שנסתפק בזה ועיין פרח מטה אהרן ח"ב סי' סג
שפשיטא ליה נמי שמותרת ועיין מהר"ם שיק בתשובה סי' יד שאסורה משום גזירת התנות דנשג"ז

²⁵ דעת התוס והראב"ד והרא"ש והמור מובא בב"י שם ועיין בחלקת מחוקק ס"ק י שתמה למאי נ"מ כתב דעה
זו בשו"ע כיון שממה נפשך אסורה וכל המחלוקת לענין מלקות ועיין בפני משה ס"ק יד דס"ל שלפי הבנת הבי"י
בדעה זו אין אפילו איסור

²⁶ רמב"ם שם פי"ח ה"א וז"ל החינוך שם "וכן נמי תקרא זונה כל שנבעלה לכהן חלל, ואע"פ שהיא מותרת
להנשא לו, שאין היותה זונה תלוי בבעילה של איסור אלא בפגימה, ומפי השמועה למדנו שאינה פגומה אלא
מאדם האסור לה שתנשא לו או מכהן חלל".

²⁷ וז"ל הראב"ד שם "ליתנהו להני כללי שאין זונה אלא מחייבי כריתות או מעכו"ם ועבד שאין בהן קידושין
מיהו כל הפסולים לבא בקהל אם באו עליה פסולה מן הכהונה ומן התרומה ואפילו חלל משום דכתיב ולא
יחלל זרעו מה הוא מחלל אף זרעו מחלל אבל ללקות עליה משום זונה לא" עכ"ל ועיין במ"מ שם שכתב שדעת
הראב"ד שחלל פוסלה לכהונה משום שעשאה חללה אבל אינה זונה כיון שאינה ביאת איסור ועי"ש במשנה
למלך באריכות וכתב שבשאר חייבי לאוין לראב"ד נפסלה לכהונה מדכתיב כי תהיה לאיש זר דכיון שנבעלה
לזר לה פסלה ולא משום זונה או חללה ועיין בעצי ארזים ס"ק טו שהעלה שדעת הראב"ד שחלל אינו פוסל
לכהונה מדאורייתא ושכן דעת הטור ואינו אלא פסול מדרבנן אמנם בבית משה ס"ק ז הוכיח שאף לדעת
הראב"ד ביאת חלל פוסל מן התורה ועיין תו"ט יבמות פ"ו מ"ה וז"ל למסקנא "ואני אומר שאפשר שמפרשים
הברייתא דפסולה לא מטעם זנות ולא מטעם חללה אלא מטעם גזירת הכתוב ובת כהן כי תהיה לאיש זר וגו'
כלומר שיש זרות בביאתו וכל איסורי לאוין זרים הם בביאתו. וגם החלל קרוי זר כיון שנעשה זרות ע"י ביאתו
בזרע שיבא ממנו זוהי הפסול לה כלומר שיש צד פסול כמו שזכרנו".

²⁸ ברמב"ם וש"ע לא הזכיר לאיסור, כלומר אע"ג שאסור לישא אותה אם לא קיים פ"ו כנ"ל משום שאינה
מסוגלת ללדת מטבע ברייתה.

²⁹ עיין ביראים סימן לח [דפוס ישן - רחן] זונה לכהן הזהיר הכתוב בפ' אמור אל הכהנים שלא ישא כהן זונה
דכתיב אשה זונה וחללה לא יקחו. ומה היא זונה כדתניא בת"כ ומייתי לה ביבמות פ' הבא על יבמתו [ס"א
ב'] זונה כשמה, פי' שזינתה תחת בעלה דברי ר' אליעזר בן יעקב. ר"ע אומר זונה זו מופקרת. ר' מתתיה בן
חרש אומר אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה וזונה זו איילונית ופי' רב הונא טעמא
דכתיב הזנו ולא יפרוצו כל ביאה שאין בה פרצה אינה אלא זנות. וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת
ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות. ר"א אומר פנוי שבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה וכו'. והלכה
כדברי כולן להחמיר חוץ מר' אליעזר מדאמר רב עמרם כר' אליעזר שמעינן הא ככולהו תנאי הלכה וחוששין
בדברי כולן. וכן דעת הסמ"ג ועיין בב"ש שם יט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

קטן – כשם שאין ביאתו קונה מן התורה בעוד שהוא קטן, שאין קניין לקטן מן התורה³⁰, כך אין חליצתו חליצה, דאיש כתיב בה בחליצה ולא קטן, דכתיב (דברים כה פסוק ז) וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחֵת אֶת יְבִמְתּוֹ וְגו', ולפיכך קטן אינו חולץ עד שיגדיל, והוא שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד, ויבדקוהו שהביא ב' שערות אחר שהגדיל³¹.

אבל אם הביא ב' שערות קודם שהגדיל אינו נחשב גדול על ידן, מפני שהם שומא ודרבן לנשר אלא א"כ יביא אחרות אחר שהגדיל, ומ"מ אם מוצאין לו שתי שערות אחר שהגדיל³² לא היישנין שמא היו קודם לכן וסופן לנשר, ששומא לא שכיח.

וכן קטנה על אף שלענין יבום כשהיא מבת ג' שנים³³ ויום אחד ביאתה ביאה לכל דבר, ואם בא עליה יבם קנאה קניין גמור והיא אשתו לכל דבר, ואם בא להוציאה מוציאה בנט. אבל לענין חליצה אינה חולצת עד שתגדיל, והוא שתהא בת י"ב שנים ויום אחד, ויבדקוה שהביאה ב' שערות. ואפילו בדיעבד אין חליצת קטנה חליצה³⁴.

ז. לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים ... זכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה בראם

³⁰ שו"ע ונו"כ אבהע"ז ג

³¹ כמ"ש בגדה מ"ו א' מ"ח ב' דלחליצה לא סמכינן אחזקה דרבא. ביאור הגר"א שם ג

³² ואם חליץ אחר י"ג ולא נבדק ואחר זמן בדקו אותו ומצאו לו שערות אי מחזקי אותו בגדול למפרע ע' בח"מ סי' ל"ה ומ"ש שם. פ"ת שם ב

³³ שו"ע ונו"כ שם ד

³⁴ ב"ש שם ד. ונ"ל טעמא משום דחליצה בדידה תלה רחמנא וחליצה נעלו, ואיפטר בה את עצמה, ואין מעשה קטנה כלום. לבוש שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

חייב³⁵ כל אדם³⁶ לישא אשה³⁷, כדי לפרות ולרבות³⁸. וכל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים, וממעט את הדמות, וגורם לשכינה שתסתלק מישראל.

ונאמרה מצוה³⁹ זו בלשון ברכה מכיון שאין ברכה אלא במקום שיש שלום וכדי לקיים מצוה זו צריך האדם להיות בשלום עם זוגתו וע"ז

נאמר (בראשית ב פסוק כ) וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ וְלֹא בָּאֵשֶׁת חֵבְרוֹ⁴⁰.

³⁵ שו"ע ונו"כ אבדה"ז א א

³⁶ ופסולי קהל אי חייבים: בממזר, מסתפק בפמ"ג (או"ח סי' ר"מ משב"ז ס"ק א') ולדעת הש"ך יו"ד סי' רפ"א ס"ק ח' דממזר אין חייב בכל המצוות א"כ אפי' דפטור מפריה ורביה, אבל האחרונים חלקו על הש"ך וס"ל דחייב בכל המצוות, ועיין פני משה דהוכיח מהא דירושלמי (יבמות פ"ה ה"ב ופ"ד ה"ג דקידושין) דלר"י דאסור מדרבנן לממזר לישא ממזרת, דמשחררין לו שפחה כדי שישאנה, והאיך אסרו עליו רבנן ממזרת ומבטלינן ליה מפריה ורביה דאור'. ובמנ"ח (אות כ"ב) כתב "אך מ"מ צ"ע, כיון דמרבה פסולים בישראל היאך תצויהו תורתנו הקדושה שדרכיה דרכי נועם להוליד בנים ממזרים". ועיי"ש אי שייך עשה דפריה ורביה דוחה ל"ת דלא יבא ממזר אם הממזר, אם אינו יכול למצוא ממזרת, [וצע"ק דהא לא הוה בעידניה דהאיסור הוא בביאת הממזר והעשה לא מקיים עד דאית ליה בנים וכמ"ש"כ הוא עצמו באות ח' ובאות י"ד] ועמוני ומואבי, אם נאמר דלא מחייב כיון דמרבה פסולים ה"ה הכא. (מנ"ח כ"ג) ומצרי ואדומי חייב, דמותר דור שלישי לבוא בקהל. (שם כ"ד)

³⁷ ועיין ברא"ש כתובות פ"א סי' יב שתירץ על הא דיש מקשין על נוסח ברכת אירוסין למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה. "זוג"ל כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה כי פריה ורביה היינו קיום המצוה ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה וכן הנושא וקנה איילונית או עקרה וכן סרים חמה שנשא מברכין ברכת התנים ואין חיוב במצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו אף בנושא אשה לשם פריה ורביה כיון אפשר לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחוייב לשחוט ולאכול ואפ"ה כשהוא שוחט לאכול מברך דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר לקיים פריה ורביה בלא קידושין וגם התם אפקיה קרא בלשון ציווי דכתיב וזבת ואכלת אבל הכא כתיב כי יקח איש ועוד דבקדשים אי אפשר בלא שחיטה הילכך מברכין על כל שחיטה" אמנם עיין בהעמק שאלה שאילתא קסה אות א שדייק מלשון המובא כאן שהוא לשון הרמב"ם שעיקר המצוה הוא ע"י שיקח אשה בדרך אישות דהיינו ע"י חופה וקידושין. ועיין בביאור הגר"י פערלא לסה"מ לרס"ג מצוה סט (דף רפ"א ע"ב) דכתב בדעת הרס"ג שס"ל דמעשה קידושין חופה שעושה האדם היא מצות פריה ורביה כיון שמתעסק בלישא אשה כדי לפרות ולרבות שהרי עצם הפריה ורביה לאו ביד האדם הוא (משמע דס"ל דקיום המצוה הוא מה שמוליד זכר ונקיבה ולא הביאה שאינה אלא הכשר מצוה ועיין מנ"ח מצוה א אות יד) ואין בקידושין מצד עצמן מצוה כלל ועיין בהערה ה' משנ"כ בשם המהר"ם האניו בס' אלא המצות משמע דברכת אירוסין היא ברכה על מצות פריה ורביה

³⁸ וחייב בכל עונה ולא מועיל מחילה שלה. ב"ש ס"ק א

³⁹ אלה המצוות למהר"ם האניו עשה א

⁴⁰ וכתב שם עוד "ומכאן לברכת התנים מן התורה וזוהי ברכה שלפניה והיא ברכת אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות וכו' דהרי מתחילה דו פרצופים נבראו לתכלית הוראה זו וכו' דהנה להיות כי בדור המבול השחית כל בשר ונהנו מעוה"ז בלא ברכה לא שרתה ברכה באותה זריעה ותשחת הארץ א"כ ודאי אין ברכה זו כעין ברכה דיום החמישי אלא ברכה שיש בה שלום" וכו'

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

כיוון שיש לאדם זכר ונקיבה⁴¹ קיים מצוות פריה ורבייה⁴², והוא⁴³ שלא יהיה הבן סריס⁴⁴, או הנקיבה איילונית⁴⁵.

מצוה זו, אינה כשאר מצוות⁴⁶ דאין להם משך זמן, רק תיכף שעשה המצוה יצא, אבל כאן אינו כן, דהביאה לא הוי גוף המצוה רק הכשר מצוה, ועיקר המצוה היא לידת הבנים, ובכל רגע חל עליו החיוב, ולכן אם נולדו לו זכר ונקיבה ומתו לא יצא.

חייב לבעול⁴⁷ בכל עונתו⁴⁸ עד שיהיו לו בן ובת. אבל אינו חייב לבעול בכל יום⁴⁹.

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם ה, ובקטנים נמי קיים המצווה, אבל הגדילו ולא הביאו סימנים חייב מספק. דשמא יהיה סריס כיוון דלית ליה חזקה דרבא. (מנ"ח ו')

⁴² ואפי' הניח ממזר ואפילו הרש ושומה, קיים המצוה. (רמ"א סעי' ו') דהם בני מצוות דאסור להאכילם בידים דבר איסור, וראויים להוליד, על כן יוצא ידי חובה (מנ"ח מצוה א אות ז) ואע"ג דכתב בספר הסידים (סי' ת"ק) שממזר אינו חי, היינו שאין ידוע שהיא ממזר, אבל בממזר ידוע חי. (ב"ש ס"ק י"א) ודעת המהרי"ט אלגאזי (פ"ח דבכורות אות ס"ה ד"ה ואולם) דאין יוצא א"כ נולד לו בהיתר, כגון ממזר שנשא ממזרת או גיורת ולהיפך, או בביאת איסור באונס, אבל בנולד באיסור, הוה מצווה הבאה בעבירה ולא יצא, והמנ"ח (אות ח') מסתפק בזה, דהעבירה היתה בביאה והביאה אינה אלא הכשר מצווה, דעיקר המצווה היינו דיש בנים בעולם, ואז כבר אין עבירה, ועכ"פ נשאר בצ"ע האיך יקיים המצווה כשמרבה פסולין בישראל.

⁴³ דבעי' ראויים להוליד. (מנ"ח אות ב') ואם הבן נשא איילונית, או הבת נשאת לסריס, קיים האב, דעכ"פ ילדיו ראויים להוליד. (ח"מ ס"ק ו' ב"ש ס"ק ח' ובפת"ש ח' מפקפק בזה)

⁴⁴ ובטומטום (שאינו לו איברי הולדה או שהם מכוסים אצלו) לא קיים, ואפי' מוכח דהוא זכר (כגון שיש איזה סימן) ויש לו גם נקיבה, וכן להיפך לא קיים, כיון דאינם ראויים להוליד. ואם נקרע ונמצא זכר, לרמב"ם יצא דראוי להוליד, ולרא"ש ספק אם ראוי להוליד, וא"כ חייב מספק. ובנמצאת נקיבה, לא נתבאר בפוסקים אם ראוי לילד (מנ"ח ג' ועיי"ש אות ד' גבי אנדרוניגוס)

⁴⁵ ואם נעשה סריס (כגון שנפצע או נחלה וכיו"ב) או נעשית איילונית, לא יצא. דהוה כמתו דאינם ראויים להוליד. (מנ"ח אות ה')

⁴⁶ לשון המנ"ח אות י"ד. והנה לפי מה דקיימא לן [שו"ע כאן ס"ו] היו לו בנים ומתו לא קיים המצווה, מדין זה נראה בעליל דמצוה זו אינה כשאר מצוות, דהביאה לא הוי גוף המצוה רק הכשר מצוה, ועיקר המצוה היא לידת הבנים, ובכל רגע חל עליו החיוב, ואם מתו לא קיים מכאן ולהבא, ועיי"ש במחנת חינוך שעפ"ז מיושב על נכון מה שהקשה בספר טורי אבן להגאון שאנת אריה בראש השנה כ"ח ע"א, דהיאך מבואר כאן היו לו בנים בגיותו ונתגייר קיים המצוה, הא בגיותו פטור מפריה ורביה דבני נח אינם והיאך נפטור עתה בזמן החיוב לאחר שנתגייר, ולפי"ז לא קשה מידי, עיקר המצוה שיהיו לו בנים ויתייחסו אחריו, והרי הוא מקיימה כעת, ורק ההכשר מצוה נעשה בפטור, דהיינו הבעילה, וזו [אינה] המצוה העיקרית רק הויות הבנים. והבנים דהם עיקר המצוה הם בשעת החיוב.

⁴⁷ רמב"ם אישות פט"ו שו"ע שם סי' עו סעי' ו' ה"א אגרות משה אבן העזר ח"ג סי' קב

⁴⁸ לסברת התוס' בבא בתרא י"ג ע"א ד"ה כופין, וחגינה ב' ע"ב ד"ה לישא [השני], דיוצא העשה בגמר ביאה, ודאי צריך כונה לצאת, דקיי"ל מצוות צריכות כוונה (עיי' או"ח סי' ס' ס"ד וסי' תע"ה ס"ד וסי' תקפ"ט ס"ה אך אם נאמר שאין הביאה אלא הכשר מצוה א"כ כמו שבעשיית המצוה או קניית האתרוג אין צריך כונה, הכא נמי אין צריך כונה. (מנחת חינוך שם אות כט)

⁴⁹ וז"ל האגרות משה שם שהקשה "שלבאורה תמוה מאי טעמא לא יתחייבו כל אדם לבעול בכל יום כמילין, אם לא יחלש מזה הרבה להיות חולה דודאי בשביל חלישות קצת לא מסתבר שיפטור אדם מן המצוות ומ"ש מצוה זה דפו"ר, וכ"ש הזמנים שנתנו בשביל פרנסה מ"ש לא יתחייב להניח פרנסת גמל וספן ויבקש פרנסה אחרת שיהיה לו זמן לבעול יותר פעמים. וצריך לומר דכיון דבביאה אחת שאחר ביאה הראשונה הרי יש כבר

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

ז. אסור לעמוד בלא אשה שנאמר לא טוב היות האדם לבדו

מצווה⁵⁰ על כל אדם שישא אשה⁵¹ בן י"ח⁵² ולא יעבור⁵³ מבן כ' בלא אשה, ואסור⁵⁴ לעמוד בלא אשה⁵⁵ ואפילו אם כבר קיים מצוות פריה ורביה ויש לו בנים הרבה, אסור לו לעמוד בלא אשה. שנאמר⁵⁶ (בראשית ב פסוק יח) לא טוב היות האדם לבדו.

המציאות להתעבר מצד הטבע ובהכרח כשלא נתעברה הוא כן רצון השי"ת מטעמיו הכמוסים שלא תתעבר עתה וא"כ לא יועיל מה שיבעול עוד ביאה.

⁵⁰ שו"ע אהע"ז סי' א' סעי' ג' וסעי' ח'

⁵¹ ובשו"ע איתא דאם מקדים לישא מבן י"ג מצווה עבד, והוא ע"פ הגמ' בקידושין: (כט ע"ב) "דעדיפנא מחבריא משום דנסיבנא בר שיתסר". אבל בדורות אלו א"צ לזוהר בזה, כיון שנחלשו הטבעים ונשתנו הדורות. (פ"ת אבהע"ז סי' א' ס"ק ב'). [ואפי' למי שלא קיים עדיין מצוות פרו ורבו] וכתב בעזר מקודש אבן העזר סי' א' ס"ק א שאין לאדם לסמוך על אביו שישא (אע"ג שמצוה על האב להשיא את בנו כמבואר במצות פרו ורבו (בראשית פ"ט פס' ז)) ואפילו אם הוא פחות מבן כ' ואל יתבייש למצוא לעצמו שידוך.

⁵² ואע"ג דמחויב בכל המצוות מבן י"ג שנים, מ"מ קבלו חז"ל שבן י"ח לחופה, מאחר שצריך ללמוד קודם שישא אשה (חלקת מחוקק אהע"ז סי' ס"ק ב'). ובן י"ח היינו תחילת י"ח [בימינו 17] (ב"י שם בשם המ"מ). וי"א שהכוונה י"ח שלימות [18 בימינו] (ב"ח ורוב הפוסקים שם) ועיין שו"ע הרב הלכות ת"ת פ"ג סוף סעי' שביאר שבימי חז"ל שהיו לומדים עם הנערים מגיל עשר חמש שנים במשנה, וחמש שנים תלמוד, אם לא היה נושא אשה כשעברו עליו עשרים שנה היה עובר על מ"ע של תורה פרו ורבו, ותחלת זמנה מבן י"ח כי גם אחר הנישואין יוכל ללמוד ב' שנים, (לדעת הסוברים י"ח שלימות) או ג' שנים, (לדעת הסוברים מתחילת י"ח) בלי טרדה רבה כ"כ בטרם יוליד בנים הרבה ועיין באוצר הפוסקים אבהע"ז סי' א אות יג בשם הרדב"ז בטעמי המצוות שהטעם שמתאחר עד י"ח, דקים להו לחז"ל שעד הזמן הזה אין הזרע מתבשל יפה, ואין ראוי להוליד כ"כ.

⁵³ דהקב"ה ממתין לאדם שמא ישא אשה, וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא, אומר הקב"ה תיפחנה עצמותיו. (קידושין שם):

⁵⁴ להרי"ף הוזהר איסור דאורייתא, ולרמב"ם הוזהר איסור דרבנן. (פ"ת שם ס"ק י"ב). ורמב"ן במלחמות מסופק בזה. ובב"ש פסק כרמב"ם (באה"ט שם ס"ק י"ב). ובנמקי יבמות איתא דאסור מדרבנן משום הרהור, וא"כ הוזהר משום חשש איסור תורה, ועיין שו"ת משיב דבר ח"ד סי' ד שמטעם לא טוב היות האדם לבדו יש להתיר לאדם שנשמתתה אשתו לישא אשה אחרת על פניה בהיתר מאה רבנים (ועיין שו"ת נובי"ק אבהע"ז סי' א בהגה"ה שלישיא אשה אחרת, אם אשתו עוברת על דת צריך היתר מאה רבנים כיון שיכול להיות שתחזור למוטב וא"כ נמצא שיש לו שתי נשים, ועובר על חרם דרבנינו גרשו, ממשע דמטעם לא טוב היות האדם לבדו ששרוי בלא אשה קודם שחזרה למוטב לבד לא מהני להתיר חדר"ג, ואפשר שהוא משום שאין מתירים חדר"ג מטעם שלא יהיה שרוי בלא אשה א"כ יהיה במצב זה עולמית, אבל אם אפשר שיתקן מצב זה וכגון שתחזור אשתו בתשובה לא אלימא האי טעמא להתיר חדר"ג וצ"ע).

⁵⁵ וחשיב מנודה לשמים. (פסחים ק"ג). "וכל מי ששרוי בלא אשה שרוי בלא טובה בלא ברכה בלא דירה בלא תורה בלא חומה בלא שלום ואמר ר"א כל מי שאין לו אשה אינו אדם וכיוון שנשא אשה עונותיו מתפקקין שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה". (טור שם בשם הגמ' יבמות סב ע"א):

⁵⁶ ל' הטור: (שם) "יתברך שמו של הקב"ה שהוא חפץ בטוב בריותיו, שידע שאין טוב לאדם להיות לבדו וע"כ עשה לו עזר כנגדו"

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

מי שעוסק בתורה⁵⁷, וירא שע"י שישא אשה יבטל מן התורה⁵⁸ משום טרחת מזונותיו,⁵⁹ מותר להתאחר, ואין קצבה לדבר⁶⁰, והוא שאין יצרו מתגבר עליו⁶¹.

אין מוכרין ס"ת כדי שישא אדם אשה, אם אינה ראויה ללדת. אבל אם ראויה ללדת נקמינן להלכה שמוכרים ס"ת אע"ג שקיים כבר פריה ורביה כמו שיבואר להלן דף סב: בעזה"ת⁶².

מי שחשקה נפשו בתורה תמיד, ונדבק בה כל ימיו כבן עזאי ולא נשא אשה, אין בידו עון⁶³, והוא שלא יהא יצרו מתגבר עליו⁶⁴.

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

⁵⁸ ואם ע"י נשואיו לא יוכל ללמוד בבית רבו אע"ג דיוכל ללמוד ביחידות מסתפק במהר"ם מינץ אם מותר להתאחר משום כך. הגה' רע"א שם סעיף א.

⁵⁹ ואפילו הוא עשיר ובכל זאת מתיירא שיתבטל מתורה מחמת טרחת מזונותיו, מותר להתאחר. ואפילו אינו וודאי שיתבטל מחמת כן. ב"ח שם.

⁶⁰ ב"ש שם ס"ק ה', ומשמע שמותר להתאחר משום כך אף יותר מגיל עשרים, אבל בב"ח יו"ד ריש סי' רמו כתב שיש קצבה והדבר מוטל לפי אנשי דורו ולפי מה שהוא רוחב לבו יעסוק בתורה תחילה מספר שנים ואח"כ ישא אשה ועיין בשו"ע הרב שם שכתב שכל מי שכח זכרונו יפה שיוכל ללמוד ולזכור כל התורה שבע"פ כולה, לא ישא אשה עד שילמוד תחילה תורה שבע"פ כולה, שהם כל ההלכות בטעמיהם בדרך קצרה, שהן פי' כל התרי"ג מצוות בתנאיהן ודקדוקיהן ודקדוקי סופרים, ואח"כ ישא אשה ויעסוק אח"כ כפי הפנאי שלו בעיון וכו' שאם ישא אשה תחילה, יהיהו רחיים בצוארו ולא יוכל לעסוק בתורה כראוי כ"כ ללמוד ולזכור כל ההלכות בטעמיהן וכו', ולכן נדחית מפני למוד זה מצוה רבה של פריה ורביה אף שהיא גדולה מכל המצוות, ולא אמרו שמבטלין ומפסיקין מת"ת כדי לקיים מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים אלא להפסיק לפי שעה וזמן מה, שאין בו אלא ביטול מצות העסק ולימוד התורה תמיד, אבל לא ביטול מצות ידיעת התורה באר היטב בפירושה שהן ההלכות כולן בטעמיהן בדרך קצרה. אבל בישים של שלמה קידושין פ"א סו"ס נו כתב שלא יאחר יותר מגיל כ"ד ועיין בחזו"א יו"ד סי' קנב אות ב שכתב, שלכאורה כיון שאחר גיל עשרים כל ימיו בהרהור עבירה, אין היתר לאחר מעבר לגיל זה אף אם הוא כדי ללמוד תורה, וכתב וצ"ע בפוסקים.

⁶¹ מדכתב הנמק"י (יבמות ריש דף יט ב' מדפי הרי"ף) דאיכור לשהות בלא אשה הוא משום הרהור:

⁶² עיין העמק שאלה שאילתא ה אות ה שכתב שדעת הרמב"ן בדעת הרי"ף שמוכרים אבל דעת הפוסקים שכתבו שמוכרים רק כדי לקיים לא תהו בראה משמע שאין מוכרים אא"כ היא אשה בת בנים כדי שיוכל לקיים ממצות מצות לשבת אבל לא כדי שלא יעמוד בלא אשה

⁶³ ואפילו שאין עליו טרחת מזונות, כיוון שחשקה נפשו תמיד אין בידו עון. (ב"ש שם ס"ק ה'). ולכתחילה לא יעשה כן. מ"ז שם ס"ק ו'.

⁶⁴ ובדורות אלו אין מי שיכול להיות כבן עזאי. (ברכ"י שם אות י"א בשם ריטב"א שכ"כ בשם בעלי התוספות) וכ"כ בערוך השולחן שם ע"י יד וכתב "ובהכרח לומר שבן עזאי לא היה ביכולתו לפרוש מן התורה כלל וכלל, ואפשר שהיתה סכנת נפשות אם היה פורש מן התורה".

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

בימינו שנהגו להתאחר יותר מבן עשרים, אפשר שסמכו על כך שאנו צריכין לרבותינו או לישיבה כדי ללמוד, ואחר הנישואין קשה עלינו ללמוד במקום רבותינו⁶⁵, ואפשר שסמכו עוד משום כיון שבימינו טרחת המזונות קשה מבימיהם⁶⁶, ומצוי יותר ליבטל מלמוד התורה משום כך⁶⁷, וכן אפשר שסמכו על כך שמותר להתאחר כדי למצוא זוג הגון⁶⁸, וכדי שלא יהיה קטטה בין בני הזוג⁶⁹, ועכ"פ גם לטעמים הנ"ל אין להתאחר יותר מבן כ"ד⁷⁰.

⁶⁵ וכמהר"ם מיניץ הנ"ל הע' ז' ועוד אפשר שסמכו על מש"כ בשו"ע הרב הלכות ת"ת מובא לעיל הע' ט שכל מצוה שע"י מתבטל מצות ידיעת התורה באר היטב נדחית מפני מצות ת"ת ואנן צריכים לרבותינו בלא טרחת פרנסה כדי לקבל יסודות בדרך לימוד התורה.

⁶⁶ וברמב"ם הלכות דעות פ"ה הי"א כתב "דרך בעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו תחילה, ואחר כך יקנה בית דירה, ואחר כך ישא אשה, שנאמר מי האיש אשר נטע כרם ולא הללו, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, אבל הטפשיין מתחילין לישא אשה ואחר כך אם תמצא ידו יקנה בית ואחר כך בסוף ימיו יחזור לבקש אומנות או יתפרנס מן הצדקה, וכן הוא אומר בקללות אשה תארש בית תבנה כרם תטע, כלומר יהיו מעשיך הפוכין כדי שלא תצליח את דרכיך, ובברכה הוא אומר ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו" ולפ"ז גם מי שאינו עוסק בתורה מותר בזמנינו להתאחר כדי שיוכל למצוא פרנסה, אמנם אפשר דהרמב"ם איירי במי שאינו בן עשרים אבל אחר גיל עשרים גם לצורך זה אסור להתאחר, ובאמת בקרא איירי ביוצאים למלחמה מבן עשרים שנה. ועיין במדבר פ"א פס"ג ועיין בשו"ת חתם סופר אה"ע ח"ב סי' קנה וז"ל כי לפע"ד י"ל ולחלק דבצדיק גמור העושה תורתו קבע ומלאכתו ארעי וביתו אשר בנה הוא בית אלפנא ועמודי דגרסי, אותו יש לו להקדים דבר מה לפרנסתו וליטע כרמו תחלה, שיהיה לו מוכן לפרנסתו כדי שילמוד ברווח ואח"כ יבנה בית מדרשתו, כי התכלית הוא המאחר, ואמנם ברוב האנשים הבית הוא מקום מוכן להתפרנס ולעשות עם צרכי העה"ז ע"כ קודם לפרנסתו כי משם תוצאות חיים של העה"ז ולפ"ז מעם האיחור הוא משום לימוד תורה שדוהה את מצות נשיאת אשה, אבל משום פרנסה לחוד לא מצאנו ועיין שו"ת יהודה יעלה להר"י אסאד ח"ב סי' עז:

⁶⁷ מובא באוה"פ בשם האחרונים, וכעין זה מצינו בים של שלמה יבמות פ"ו סי' מ וז"ל "משרבו הנדוניות בסביבת קושי הגליות והמחיה, יכול לומר, לא מסתייע לי שאמצא זיווג שתספק לי בנדוניא, ועל כן לא נהגו לכופ אפי' בדברים כדי שישא אשה, אם יש לו אמתלא, אבל מצוה על החכם שיוכיחנו על ככה.

⁶⁸ כפ"ת ס"ק ה' בשם מהריק"ש. ואפי' יש לו שידוך הגון, רק ימצא הגון ממנו, גם בכה"ג מותר להתאחר אע"ג שמתאחר יותר מגיל עשרים, כיון שמותר לאחר מצוה כדי שיוכל לקיימה באופו יותר משובת. (מהר"ם שיק ס"ק י' ובשו"ת מהר"ם שיק אבה"ע"ז סי' א ועיין בב"ק פ' א):

⁶⁹ ובדורותינו מחמת הלישות הדעות כשמתחננים בגיל מוקדם, מצוי קטטה בין בני הזוג עד כדי גירושין ח"ו, ולכן ממתנינם עד שיעמדו על דעתם בבשלות, ושלמות הדעת והמדות. וטעם היתר משום קטטה, מוזכר ברמ"א שם סעיף ח' בסופו, ובאחרונים משמע דכל הטעמים הנ"ל שייכים אף במי שלא קיים מצוות פרו ורבו ועיין בשדי חמד מערכת חתן וכלה אות כא שאם שוהה מחמת הכשר לנישואין לית לן בה שהרי נותנים לבתולה י"ב חודש לפרנס את עצמה ולתקן מה שהיא צריכה לה וא"כ אפשר שוהה הטעם ששוהים בזמנינו כדי שיהיה האדם מוכשר הן מבחינה רוחנית והן מבחינה ממונית לישא אשה אבל להתאחר סתם אסור:

⁷⁰ פ"ת ס"ק הנ"ל. וזה דווקא בסיבות שהיו לנפול, אבל סיבות שבנפול או משום ביטול ת"ת, אין לדבר קיצבה וכן עיין בספר המצוות הקצר לחפ"ז חיים מצות עשה מ"ג שמחמת לימוד תורה רשאי להתאחר עד גיל כ"ה ועיין בספר בנין עדי עד עמ' 15 שהכוונה היא שיתחיל שידוכים בגיל 24 והביא שם מהחזו"א שהגיל הראוי הוא גיל 20 עד גיל 23:

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

מן הדין אין האשה חייבת להנשא לעולם, אמנם במקום שיש חשד במה שעומדת בלא איש, צריכה להנשא⁷¹

ח. אין לזו בנים נושא אשה בת בנים יש לזו בנים נושא אשה דלאו בת בנים ... למנור ספר תורה בשביל בנים

מצוה פריה ורביה גדולה היא עד מאד⁷² ולפיכך⁷³ מוכרים ס"ת⁷⁴ או שאר ספרים⁷⁵, לישא אשה, או כדי להשיא יתום כדי שיקיים פריה ורביה⁷⁶, אע"ג

⁷¹ עיין רמ"א שם סעי' י"ג די"א שלא תעמוד בלא איש משום חשדא. ואם אין חשד, כגון במקום שכולם נשים אין מחויבת לינשא. (הגה' רע"א שם) וה"ה בכל אופן שאין חשד (ערוה"ש שם סעי' ג). ואם יש באשה איסור משום הרהור עבירה, עיין בברכי יוסף אבהע"ז סי' א אות טז שאין שייך באשה טעם של הרהור וכ"כ בבאר היטב שם ס"ק כו, ועיין בשו"ת אנרות משה חלק אה"ע א סי' סט שיש חלוק בנשים דבאיסור הרהור מקרא ד"ונשמרת" (דברים פכ"ג פס"י) ליתנהו דאינו גורם להן שום דבר במשמוש עיין בנדה יג ע"א וכ"ש שלא יגרום בהרהור ואף שלפעמים רואות דם מחמת המוד אין ראיית דם שום איסור. אבל איסור הרהור מקרא ד"אחרי עיניכם" (במדבר פט"ו פס' לט) שהוא שלא להרהר לעבור עברת זנות איכא גם בנשים כמו שאיכא איסור הרהור עבודה זרה. אבל לאיסור זה אין לחוש בהסתכלות ובראיית בע"ח נזקקין שכל אלו דרשינן מונשמרת שהוא רק שלא לבא להוצאת זרע לבטלה שליתא זה בנשים. ולחוש שמא תבאנה מזה להרהר לעשות איסורין להבעל לאיסור לה לא מצינו ששייך לחוש לזה בהסתכלות וכדומה וכדאשכחן שהיו הנשים מותרות להסתכל ברי' ויחנן כשסלקו מטבילה:

⁷² שו"ע ונו"ב שם בועיין בס' אלה המצוות שם שהביא מזהר חלק שני (שמות פרשת שמות דף ג עמוד ב) דבזכות השדלות כלל ישראל במצרים במצות פריה ורביה זכו להגאל ממצרים וז"ל הזוהר שם "זכאין אינון ישראל דאף על גב דהוו בגלותא דמצרים אסתמרו מכל הני תלתא מנדה ומבת אל נכר ומקמול זרעא ואשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה, דאף על גב דגזרה אתגזרת כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו לא אשתכח ביניהון מאן דקטיל עוברא במעהא דאתתא כ"ש לבתר, ובזכותא דא נפקו ישראל מן גלותא וכי' פריה ורביה דכתיב (שמות א') ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו', ומכל הני אסתמרו ישראל"

⁷³ כמש"כ בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' רעב "ומצות פריה ורביה, רבה היא. ועשאוה במקומות, כתלמוד תורה. וכדגרסינן במגילה (כ"ז): שאין מוכרין ס"ת, אלא ללמוד תורה ולישא אשה" וכן בשו"ת הרמ"א סימן קכה שהביא לשון הסמ"ק (סו"ס קצ"ד) (בהוצאת חברת מפיצי אור, תשי"ט ע' קעג) דשאני מצות פריה ורביה שהיא מצוה גדולה, שאין מוכרים ס"ת לשום מצוה בעולם כי אם ללמוד תורה ולישא אשה (מגילה כו, ע"א), ואמרינן דנענש יהושע שלא הוי ליה בן דביטל ישראל מפריה ורביה ולא נענש על שביטל קרבן התמיד" (עירובין סג, ע"ב, ועיין ברד"ק בספר יהושע פ"ה פס' יד).

⁷⁴ ואם יש בו טעויות, עיין רמ"א סי' רפ"ב סעי' י"ח דמותר, ובמל"מ פ"י מס"ת ה"ב תמה מ"ש משאר ספרים דאסור, דהא עכ"פ יש בו קדושת חומש, ובגנינת ורדים או"ח כלל ב' סי' ל"א חילק, דשאר ספרים אסור כיון דלומדים מהן, אבל ס"ת שיש בו טעות כיוון שעיקר תשמיש ס"ת לקרוא בציבור ולא ללמוד בסתם בו וזוה א"א, אי"כ מותר למכור.

⁷⁵ באה"ט ס"ק ב'

⁷⁶ ומוכרין אפי' רק כדי למצוא זיווגו הראוי לו, או בזו שחפץ בה אע"ג שיכול לישא אחרת וא"צ לישא את שאינה ראויה לו או שאינו חפץ בה כדי לא למכור ס"ת. (שו"ת משיבת נפש סי' מ"א) וכ"כ בהעמק שאלה שאילתא אות ג (וכ"מ ברא"ש יבמות פ"ד סי' כז וז"ל "ור"ת ז"ל התיר באחת שהיתה משודכת ומת אחיה לאחר הזמנת הקרואים סמוך לחופה והתיר לכונסה תוך ל' יום משום פריה ורביה דבעל מאחר דאם לא ישא זאת לא ישא אחרת ואפשר דאפילו אם לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מבאחרת

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

דלשאר מצוות אין מוכרין. ועדיף למכור ס"ת להשיא יתום מאשר ליתנו לביהכנ"ס, והוא שיש לציבור ספר לקרוא בו, אבל בלא"ה יתן לביהכנ"ס, שהתלמוד קודם למעשה⁷⁷.

אשה אינה חייבת בפריה ורביה⁷⁸, ולכן אין מוכרין ס"ת להשיא יתומה⁷⁹, וי"א שמוכרין⁸⁰ וכן הלכה⁸¹.

וכמו שהתבאר אף על פי שקיים אדם פריה ורביה דאורייתא ומתה אשתו או גירשה, אסור לו לעמוד בלא אשה אלא ישא אשה בת בנימ⁸², שמצווה להביא עוד ילדים, וי"א שאף מוכרים ספר תורה עבור כך, כמו שיבואר להלן דף סב: בעזה"ת.

אולם אם⁸³ אין סיפק בידו לישא אשה בת בנימ, או שמכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד בכל זאת לא יעמוד בלא אשה, אלא ישא אשה ואפילו שאינה בת בנימ מפני הרהור החטא, אבל אינו רשאי למכור ספר תורה כדי לישא אשה שאינה בת בנימ⁸⁴.

וכן אם נתאלמן וחושש לישא אשה והיא בת בנימ, שמא ירבה ריב וקטטה בתוך ביתו שתתקוטט עם בניו, ומתוך כך נשאו לבו לקחת אשה שהיא מוחזקת לכל שאינה בת מריבה אבל אינה בת

כדאשכחן ביוסף הכהן משום פרנסת בניו התירו לה אע"פ שהיתה אכלה על אחותה ומיהו לא דמי כולי האי דכיון דאינה משודכת יכול לישא אחרת אבל היא היתה מרחמת על בני אחותה יותר מאחרת")

⁷⁷ פת"ש (יו"ד סי' ע"ר ס"ק ה' בשם רשב"ש)

⁷⁸ שו"ע ונו"כ שם יג

⁷⁹ ח"מ שם א

⁸⁰ ב"ש שם ב דס"ל דאשה מצווה על "לערב אל תנח" וכו', וא"כ תליא בדעות בשו"ע סעי' ה' אי מוכרין ס"ת כדי לקיים מצווה זו, ובמג"א סי' קנ"ג ס"ק ט' פסק דמוכרין להשיא יתומה.

⁸¹ משנה ברורה קנ"ג ס"ק כ"ד

⁸² שו"ע ונו"כ שם ח

⁸³ שם ברמ"א

⁸⁴ לבוש שם, ועיין ב"ש שם טו, לענין מכירת ס"ת יש כאן ג' דינים א' מכירת ס"ת בשביל פ"ו וב' בשביל לערב אל תנח ירך ג' כדי שלא ישב בלא אשה שלא יבוא לידי עבירה, והנה בשביל פ"ו מוכרים ס"ת לכ"ע, ובשביל לערב א"ת מבואר בש"ע הפלוגתא ודין ג' בשביל שלא ישב בלא אשה אין מבואר כאן ומצינו פלוגתא בזה הנ"ל דאין מוכרים אף על גב בח"מ רצה לפרש דברי הנ"ל בע"א אנ"ל וכן הבין ב"ח דהנ"ל ס"ל דאין מוכרים ומה שהביא בח"מ ראייה מדברי הת"ה שהביא בסמוך דגרע מפני לישב בלא אשה י"ל לענין מכירת ס"ת שאני דצריך לעשות בדמים מצוה ולא הצלת עבירה והרמב"ן במלחמות ה' ס"ל דמוכרים, ואז כשמוכרת למכור ס"ת צריך לישא אשה ב"ב אלא כשא"א לישא אשה בת בנימ ישא אשה שאינה ב"ב, ובפלוגתא זו לא שייך להחמיר כי החומרא קולא היא לענין מכירת ס"ת ואין להביא ראייה מדברי הרא"ש שכתב לשיטת הפוסקים דאינו מוכר ס"ת שאינו מחויב למכור ס"ת משמע אם רוצה למכור רשות בידו למכור כי י"ל הרא"ש למעמו אזיל דס"ל יחיד רשאי למכור ס"ת כמ"ש בא"ח שם

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

בנים, הרשות בידו כדי שלא להכניס קטטה ומריבה לתוך ביתו, ואין מוכרים ספר תורה עבור כד.

אבל אם לא ימצא אשה כזאת, מדאגתו על הקטטה אינו רשאי למנוע מלישא אשה⁸⁵, כי השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה ובלא ברכה וכו', וגם שמא יתגבר עליו יצרו ויבא לידי הרהור עבירה.

⁸⁵ והטעם הוא משום חשש קטטה יכול לבטל מצות פ"ו אבל משום חשש קטמות אין לעשות עבירה כי יש לחוש פן יתגבר עליו היצר הרע. ב"ש שם יז